

===== Söptei Imre =====

/// Kőszeg Város Fúvószenekara az 1950-es években

A mai magyarországi fúvószenekarok közül a legnagyobb múltra a kőszegi tekinthet vissza.¹ Eredetét egyrészt a helyben állomásozó katonai egységek zenészeihez, másrészt az ún. „tornyosok”-hoz (a városi kapubástyán szolgálatot teljesítő trombitásokhoz) kötik. Az együtttest a helyi lovasezred zenekarának 1866-ban történt feloszlata és a tornyos „szakma” megszűnése hívta életre. A leszerelt katonákból és a város zeneileg művelt lakosaiából álló csapatot hol *Városi-*, hol a karmestere után: *Nykodém-*, máskor *Tűzoltózenekarnak* nevezték. A zenekart 1896-ban szervezeti formájának megváltoztatásával mintegy újjáalapították.

Az újjászervezés ötletgazdája és több mint öt évtizeden keresztül irányítója Kováts Ferenc karmester volt. Ezentúl a zenekar tagjait nem annyira a korábbi, polgári zeneoktatói közegeből toborozta, helyettük inkább a karnagy által ingyenesen képzett fiatal, szinte még gyermekkorú, egyszerűbb sorból származó zenészekre épített. Egy 1896-ban készült fénykép tanúsítja, hogy az első gárdának még alig serdült gyermekek is a tagjai voltak. Szociális háttérükre utal, hogy az új fúvósbrigádot egyesek *hauerzenekarnak* is nevezték, a helybeli szőlőművesek németes elnevezése (*hauer*, magyarul: kapás) után. A város vezetése felismerte ennek kulturális és nem utolsósorban szociális jelentőségét, ezért az alapító anyagi segítségre is számíthatott. A városi zenealapból Kováts évente salláriumot kapott; hangszereket vásároltak, amelyeket részben kedvező részletekben törleszthettek a zenészek családjai, részben a fellépések bevételeiből fizethettek ki. Egy 1923-as összegzés szerint a 22 zenész túlnyomó többsége munkásként vagy iparosként kereste a kenyerét, mindössze három tisztviselőt találunk közöttük. Ez az arány a későbbiekben sem változott, sőt 1926-ra tovább emelkedett a kétkezi dolgozók száma. A jelenség a helyi társadalmi változásokkal állt összefüggésben. A korábban erősen polgári jellegű Kőszegen az iparosok és kereskedők gazdasági és közéleti súlya egyre csökkent, a textilüzemek betelepítésével nőtt a fizikai munkások aránya.²

1 = = A zenekar korábbi történetéhez lásd Söptei, 2016: 16–75.

2 = = A kőszegi iparról bővebben lásd: Takács, 1979; Söptei, 1998; Söptei, 2004.

Arról nem tudunk, hogy a zenekarnak volt-e valamilyen közösen képviselt politikai irányultsága. Teljesítették az éppen aktuális rendszer elvárásait, részt vettek választási rendezvényeken, nagygyűléseken, de kísérték a frontra induló katonákat is. 1919 júniusában a Marseillaise-t fújták a direktórium mellett kiálló népgyűlésen, szeptemberben már Mikes Jánost, a szombathelyi püspököt ünneplő tömeg élén zenéltek. Repertoárjukban a hagyományos fúvószenekari darabok mellett szerepelt pl. egy irredenta egyveleg is. Természetesen ebben az is közrejátszott, hogy a városi község ízlésére és aktuális igényeire is tekintettel kellett lenniük. Néhány árulkodó jel azonban arra mutat, hogy a zenészek közül néhányan (nemzeti)szocialista vagy más munkásmozgalmakkal szimpatizáltak. Egy 1936-ban tett közös kiránduláson készült fotón például feltűnt egy nyilaskeresztes zászlócska, emellett városszerte ismert lehetett a későbbi karnagy, Horváth István szociáldemokrata irányultsága is.

=== 1945 után

A szovjet hadsereg jelenléte már önmagában is hatással volt Kőszeg mindennapjaira. Az új helyzethez, helyzetekhez alkalmazkodni kellett. A szovjetek támogatásával és felügyeletével újjászervezett önkormányzatban és közigazgatásban a korábbiak mellett új politikai szereplők jelentek meg. Ezek közül a legnagyobb hanggal és némi agresszivitással a Magyar Kommunista Párt (МКР) lépett fel, amely leginkább számíthatott a szovjetek segítségére.³ Erre jó példa a helyi mozi МКР kezelésbe vétele, lényegében lefoglalása, amelyet csak a városparancsnokság közreműködésével tudtak megvalósítani.⁴

A városban meglepően aktívan indult a háború utáni zenei élet. A zenekar világháborús embervesztése alacsony volt (három zenész), ezért hamar készen álltak a fellépésekre. Az első nyilvános szereplésre 1945. május 1-én került sor, amikor a frissen megtanult szovjet himnuszt is eljátszották. De nem az övék volt a főszerep: az esti koncertet a Vörös Hadsereg zenekara adta. A korábban is működő együttesek közül újjáalakultak a katolikus és az evangélikus egyházi kórusok, valamint a *Concordia* énekkar, ezek mellett megalapították a városi szimfonikus zenekart (több fúvószenekari taggal a soraiban) és a helyi munkásdalárdát. A fúvószenekar tagjaiból kisebb együttes is összeállt, s leginkább szórakoztató repertoárral szolgálták a közönséget. A régi műsort kiegészítették néhány orosz népdal, illetve klasszikus zenemű fúvószenekari átíratával. Kifejezetten mozgalminak számító darabokat – az Internacionálé kivételével – egy ideig még nem játszottak. 1946 végén Kováts Ferenc indulókkal lepte meg a kommunista, a szociáldemokrata és a kisgazda pártszervezetek helyi vezetőségeit. Ez nem volt szokatlan – a karnagy korábban is írt már alkalmi vagy a város vezetőihez szóló műveket.

3 == Székely, 2015: 656.

4 == Söptei, é. n.

1. kép. Koszorúzás a kőszegi szovjet világháborús emlékműnél⁵

Ezekben az években a direkt politizálás kényszere még épp hogy csak megérintette a zenészeket. A nagyobb ünnepeken való részvétel nem volt rendkívüli a számukra, legfeljebb újakkal szaporodott, amelyek egyre inkább külső szabályrendszer szerint zajlottak. A „felszabadulás” és a köztársaság évfordulója mellett a korábbi majálisok helyét részben a munka ünnepe vette át, felvonulásokkal és a vezetőket egy helyre csoportosító tribünnel. Augusztus 20. egyelőre még Szent István emlékéé maradt. Erre az időszakra esett Kováts Ferenc karnagy működéskének 50. évfordulója, amelyet a város szinte teljes egységben ünnepelt, sőt a rendezvényen „*Hutkov tábornok*” vezetésével a szovjet városparancsnokság is megjelent. A városvezetés szokatlanul mondható, de nagyon gálán ajándékkal tetézte a dicsérő szavakat és elismeréseket: az idős mester egy házat kapott ajándékba. Igaz, az átadás késett, mert az ingatlant akkor még a szovjetek vették igénybe.

A *Szabad Kőszeg* (néhány hétig *Kőszegi Szabad Nép*) a kommunisták, a *Kőszeg és Vidéke* a szociáldemokraták orgánuma volt. Előbbit rövidebb, utóbbit hosszabb ideig Horváth István zenekari tag szerkesztette. Emiatt nem csoda, hogy a zenekarnak kiváló sajtója volt az emlegetett lapokban.

⁵ = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 53.

A munkáspártok megerősödésével a zenekarral szemben támasztott elvárások is növekedtek, főleg az 1948-ban zajlott pártegyesítés után. Ezt tükrözte az Országos Szabadművelődési Tanács által szervezett és irányított 1949. május 1-i műsor, illetve a május 14–15-én a választások körítéseként biztosított program is. Mindezek már nemcsak az aktuálpolitikai szükségleteket tükrözték, de a rendszer hivatalos ideológiáját is egyre inkább hangsúlyozták. Ezt a két rendezvényt azért ismertetjük bővebben, mert a következő években is szinte mindig ezen minta alapján szervezték az állami rendezvényeket, ráadásul ezekről maradtak fenn a legrészletesebb tervezetek és beszámolók.⁶

A munka ünneplése már előző nap elkezdődött, amikor a fúvósok vezetésével indulók és mozgalmi dalok eljátszása mellett fáklyás-lampionos felvonulást tartottak, a kijelölt csoportok pedig „*a május 1-re kiadott dalokat énekelték*”. A város főterén meggyújtották az előre összeállított máglyát, melynek fénye mellett a zenekar térzenét adott, és az 1532. évi török ostrom emlékére épített Hősök tornyából toronyzenét játszottak. Itt a határőrök és a rendőrök adták a díszőrséget. A tanítóképzősök, akik három napon át díszítették a középületeket, mozgalmi dalaikkal háromszor járták végig az utcákat, majd kisebb társaságokat alkotva szerenádokkal köszöntötték „*a város vezetését és a többi dolgozókat*”. Másnap a zenekar tartott zenés ébresztőt, bejárva Kőszeg nagy részét. Ezt követően újabb menetelés következett, ismét a Főtérrre. A lakosság mellett a gyárak, üzemek, intézmények, iskolák képviselői vonultak fel, gyalogosan vagy feldíszített járművekkel. A „díszszemle” után 10 órától rövid műsor és feltehetően hosszú ünnepi beszéd következett. Délután a sportpályán táncbemutatókkal, sportversenyekkel szórakoztatták a közönséget. Este a gimnázium udvarán rendeztek nép-ünnepélyt. A hivatalos beszámolóban sikeresnek minősítették a két nap eseményeit: „*Örömmel vesszük tudomásul a város vezetésének elismerését és bátran mondhatjuk: jó munka, becsületes munka volt.*”⁷

Egyfajta főpróbáját jelentette ez a május 15-én tartott országgyűlési választásokat övező műsoröszönnek, amely megszervezésére nyomtatékosan felszólították a helyi hatóságokat a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, illetve az Országos Szabadművelődési Tanács által április első felében kiküldött levelek.⁸ Felmérhették, hogy mennyire mozgósíthatók a dolgozók és a diákok, mennyire hatékonyak a szereplőcsoportok, vagy ahogy a későbbiekben nevezték őket: a kultúrgárdák. A szavazást megpróbálták kétnapos örömmünneppé varázsolni. 14-én szombaton már reggel 7:15-kor elindult a propagandamenet. Ebben a fúvószenekar mellett részt vettek a Szabadságharcos Szövetség és a SZIT (Szakszervezeti Ifjómunkás és Tanoncmozgalom) helyi szervezetei, a leánygimnázium, a mezőgazdasági leány-középiskola, a tanítónőképző, a gimnázi-

6 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. A szabad művelődési előadó iratai. 90/1949. és 107/1949.

7 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. A szabad művelődési előadó iratai. 107/1949.

8 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. A szabad művelődési előadó iratai. 84. és 85/1949.

um, a tanítóképző, az Állami Általános Leányiskola és az Állami Általános Fiúiskola diákjai. A menet hét helyen is megállt, és ott elmagyarázták a szavazás módját és talán azt is, hogy kire kell voksolni. Hatos sorokba fejlődve értek a Főterre, ahol 8 óraker mintegy kétezren hallgatták Rákosi Mátyás rádióbeszédét.

Másnap, a választás napján a fúvósok tartottak ébresztőt. Ezután a Magyar Rádió reggeli köszöntőzenéjét a „közérdekű hírszolgálat” (az ún. *lármafák*, tehát az utcai hangosbemondók) segítségével közvetítették. Ezt követően a Szabadságharcos Szövetség tagjai rótták az utcákat, mozgalmi dalokat énekelve. Majd a hét szavazóhelyen a kultúrgárdák forgószínpad-szerűen, egymást váltva szerepeltek. 20–20 percet kaptak tudásuk bemutatására és a szavazók buzdítására. Az előző napi résztvevőkön kívül bábjátékosok és két cigányzenész-csapat is részt vett a szórakoztatásban. A lármafák sem álltak le, folyamatosan adták a Rádió műsorát és a „*dolgozókat szavazásra lelkesítő bemondásokat.*”⁹

Az értékelés szerint minden a legnagyobb rendben zajlott, a kultúrgárdák jól teljesítettek, a vezetők annak ellenére elégedettek voltak a szereplőkkel és a szervezéssel, hogy a hirtelen érkező lehűlés miatt az estére tervezett műsorszámokat nem sikerült bemutatni. Elismerték, sokat tettek azért, hogy Kőszeg városában és az Írottkői járásban nagy sikert értek el a Magyar Függetlenségi Népfönt jelöltjei.¹⁰

== A zenekar válsága (1950–1951)

A zenekar kritikus helyzetbe került, amikor 1950 áprilisában Kováts Ferenc bejelentette nyugdíjba vonulását. A város vezetése pályázatot írt ki, amelyre két kőszegi és egy pápai lakos adta be jelentkezését. Végül a befutó az egyik helybeli, Krebesz Károly esztergályos brigádvezető lett. A vesztes Horváth István szerint az akkori főjegyző erőteljes támogatása döntött ellenfele javára,¹¹ bár a zenekar részéről öten is ott ültek a bíráló bizottságban.¹² Horváth István állításait ma már nehéz bizonyítani vagy cáfolni. Krebesz nem rendelkezett megfelelő képesítéssel, így hivatalosan nem karnagyként, hanem műsorszerkesztőként foglalkoztatták.¹³ Többen elhagyták a zenekart, amelyek okai között szakmai nézeteltérés, de egzisztenciális problémák is szerepeltek. A bajok már nyáron jelentkeztek, a legcsúfosabb kudarc azonban egy politikailag is jelentős eseményen, a november 7-i megemlékezésen érte őket. „*A Himnusz intonálása nagyon rosszul sikerült*” – emlékezett vissza Horváth István.¹⁴

9 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. A szabad művelődési előadó iratai. 115/1949.

10 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. A szabad művelődési előadó iratai. 116/1949.

11 = = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/a. 24.

12 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. A szabad művelődési előadó iratai. 5/1951.

13 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1850-22/1950.

14 = = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 25.

Pedig az új karnaggyal nem indult rosszul a kapcsolat, némi pénzre is szert tettek, amiből új kottákat tudtak venni: a mozgalmi indulók mellett négy Bartók-átiratot is vásároltak. A legszükségesebb javításokat elvégeztethették a hangszereken, sőt megkapták első saját bélyegzőjüket is, amelyen a „*Kőszeg város fúvós zenekara*” [sic!] feliratot az ötágú csillaggal díszítették.¹⁵ Feladatokkal is ellátták őket: agitációs műsorral járták a vidéket,¹⁶ illetve nagyobb szerepet kaptak az október 15-i és 22-i első tanácsválasztáson. Önálló koncertet viszont nem tudtak adni, mindössze a magyar és a szovjet himnusz, zenés ébresztők és a különféle indulók eljátszására tellett, mert „*egyes szőlomoknál zenészhiány áll fenn*”.¹⁷

A problémák megoldása érdekében 1951. január 19-én a tanácsi vezetők értekezletet hívtak össze, amelyen részt vett többek között a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) helyi titkára, a tanácselnök és az oktatási osztály vezetője is. A tagok itt beszámolhattak gondjaikról. Szóba kerültek a karmester szakmai hiányosságai: Krebesz vonószenét tanult, ezért alig értett a fúvósokhoz. (Ráadásul eleve nagy hátránnyal indult, mert egy helyi legendát kellett volna pótolnia.) A panaszok között szerepelt a próbák rendszerelen látogatása miatt beállt minőségromlás, a munkahelyekkel való egyeztetés kérdése és persze a kevés szereplési lehetőség, hiszen évek óta nem tartottak nyári térzenét. Legtöbben az egyenruhát hiányolták, szerintük a frissen alakult tanács elhanyagolta őket. Krebesz ugyanakkor egy „*szétbomlott, ellenszenvet szító zenekar*”-ról beszélt. A pártbizottság képviselője fegyelmet kért, és megígérte, hogy a hangulatkeltőként megnevezett Horváth testvérek (István és Rezső) nem lesznek vezetők a csapatnál. A tanács nevében önkritikát gyakoroltak, nagyobb odafigyelést ígértek. „*Talán semmi sem válhatna akkora szégyenére a városunknak, mint a fúvószenekar megszűnése olyan időben, amikor soha nem látott lehetőségek állnak rendelkezésre a kulturális intézmények támogatása céljára. Reméli, hogy a zenekar tagjai tudatában vannak annak, hogy a fúvószenekar milyen küldetést tölt be a mozgalmi életben.*” Az ülés végén szavaztak arról, hogy Krebesz maradjon-e a karmester. A jelen lévő 22 főből 14-en nemleges választ adtak. A levezető elnök figyelmeztetett, hogy ez a zenekar feloszlását jelenti, mert karnagyot most sehonnan sem tudnak keríteni. A funkcionáriusok is osztották azt a véleményt, hogy meg kell ismételni a voksolást. Ez alkalommal győzött a „józan ész”, Krebesz maradt a helyén, ezzel a zenekart életben tartották.¹⁸

Ám a zenekar körüli bajok továbbra is fennálltak, Krebeszt egy hét múlva Szombathelyre rendelték, lényegében leváltották. Azért, hogy a munkásmozgalom nagy ünnepeit, május 1-ét zavartalanul megtarthassák, visszahívták Kováts Ferencet. Ő néhány

15 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1850-15-17/1951.

16 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. Népművelési ügyvezető iratai. 101/1950.

17 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1850-18/1950.

18 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. Népművelési előadó bizalmas iratai. 5/1951.

hét alatt rendet tett a zenekarban, összecsiszolta a szólamokat, sikerre vitte a szokásos zenés ébresztőt és az elvárt térzenét. A tagok egy része még az esti utcabáli zenekarban is játszott, amely kombinált együttes összeállításáért Horváth István felelt.¹⁹ Kováts azonban május 1. után már nem vállalta a feladatot, így a zenekar egyetértésével Horváth Istvánt bízták meg a vezetéssel.²⁰ Ezt a városi tanács végrehajtó bizottságának (továbbiakban: vb) jegyzőkönyve szerint a népművelési előadó május 7-én kelt jelentésében úgy tálalta, hogy a zenekar Krebesz azonnali elbocsátását kérte. Helyette három vagy hat hónapi próbaidővel Horváthot bízták meg.²¹ Munkába állítása egy héten belül meg is történt.²²

2. kép. 1954. augusztus 20-án Szombathelyen²³

Az új karnagy 1929 óta zenekari tagként volt részese a helyi zenei életnek, zeneoktatói végzettséggel rendelkezett, korábban alkalmanként Kovátsot is helyettesítette. Megkérdőjelezhetetlen képességekkel rendelkezett, de személye nem volt túl népszerű a zenekari tagok körében. A város új vezetése igényt tartott az együttesre, ezúttal

19 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1852-42/1951.

20 = = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 24.

21 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv melléklet. 1951. május 7.

22 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv melléklet. 1951. május 17.

23 = = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 53.

azonban megelőző taktikát választottak, és az egyszemélyes vezetést megszüntették. A három vezetőségi tag mellé egy kvázi „politikai biztost” neveztek ki, a megbízható Kövesdi Ferencet.²⁴

A zenekar tagságában a legnagyobb változást az alapító mester távozása jelentette. A hangszeresek személyi összetétele alig módosult, ám a statisztika csalóka adatkezelése mégis radikálisnak tűnő fordulatot mutat. Jelentősen módosult a „foglalkozásfa”. Kováts Ferenc hagyatékának tekinthetjük, hogy 1949-ben a folyamatosan játszó 23-as listájában mindössze három olyan személyt találunk, aki nem kétkezi munkás volt. Kováts Rezső műszaki tisztviselő már évek óta a zenekar tagja volt, akárcsak Kövesdi Gusztáv városi alkalmazott, bár ez utóbbi korábban maga is fizikai munkásként dolgozott, Horváth János erdészként kereste a kenyerét.²⁵ A következő, 1951-ben készült 29 fős névsorban két-két tanácsi főelőadót (Kövesdi Ferenc és Kövesdi Gusztáv) és építési technikust (Kováts Rezső, Kappel János), egy-egy mechanikust (Lovass Károly), művezetőt (Kelemen József) és járási tanácsbeli kisegítő alkalmazottat (Szabó Albin) találunk. Ha a kreált állásoknak tekinthető áruátvevőt és fonalkiadót is hozzávesszük, valamint a karmestert (mint gyári munkást), akkor a korábbi alig több mint 10%-hoz viszonyítva ez a 10 fő mintegy 30%-nyi „nem kétkezi” munkást jelent.²⁶ Mindez a kor káderpolitikájának következménye: akiben nagyon buzgott a politikai elköteleződés, és némi tehetség is társult mellé, azt hamar kiemelték, és vagy az üzemekben, vagy a közigazgatásban kapott (vezető) beosztást.

== Horváth István első karmesteri időszaka (1951–1956)

A zenekar a választást követő hétvégén pütkösi térzenével kedveskedett a város közönségének. Láthatóan a kovátsi hagyományokhoz terveztek visszatérni, aminek következtében több, korábban kilépett zenész is visszatért a zenekarba.

Az egyenruha problémája már régóta megoldásra várt. A frissen magalakított vb már működése kezdeti időszakában kénytelen volt foglalkozni a kérdéssel. 1950. augusztus 31-én tárgyalták az igényeket, de a ruhákra és a hangszeres javítására kért 15 000 Ft még hitelkeret formájában sem állt rendelkezésre. A megyei tanács sem tudott pénzt biztosítani, ezért az összeget társadalmi úton óhajtották előteremteni. Ez azt jelentette, hogy gyárakhoz fordultak segítségért, ám őket kötötte a szoros tervszabályozás, így nem tudták a kért rendkívüli szövetgyártást elvégezni.²⁷

Horváth és az új vezetőség 1951 augusztusában ismét a tanácshoz és a pártszervekhez fordult segítségért,²⁸ azonban nem sok változást tapasztalhattak: pénz továbbra sem állt rendelkezésre. Ugyan 4000 Ft-ot valahogy sikerült előteremteni, de ez édes-

24 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1850-15/1950.

25 == Söptei, 2016: 82.

26 == Uo. 88.

27 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1950. augusztus. 31.; szeptember 7.; szeptember 14.; október 5.

28 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1850-15/1950.

kevésnek bizonyult. Az is felmerült, hogy a tanácsi szervezet helyett valamelyik helyi üzemre bíznák a fenntartás költségeit.²⁹ A zenészek saját kezükbe vették a sorsukat, így valóban társadalmi úton sikerült az anyagiakat előteremteni. Az év végén szilveszteri táncmulatságot szerveztek, ennek bevételét is az egyenruhák beszerzésére tették félre.³⁰ Az anyagi nehézségek azonban továbbra is fennálltak, ezért 1952. május 1-re az ÁVH helyi határőr szerveitől egyenruha-ingeket, a nemezgyártól pedig sapkákat kértek kölcsön, így hosszú idő után újra, legalább nagyjából egységes megjelenéssel vehettek részt az ünnepen. A valódi megoldást az 1952–1953-ban rendezett tombolajátékok jelentették, melyekhez – tekintve, hogy egyébként tiltották – a vb különleges engedélyére volt szükség. A két évben magtartott sorsoláson sikerült beszerezni a teljes egyenruhakészlet árát.³¹

Annak ellenére, hogy a városi tanácstagok és a pártfunkcionáriusok kijelentették, szükség van a zenekarra, egy túlbuzgó elképzelés veszélybe sodorta a fúvószenekar működését. Ennek hátterében az állt, hogy csökkent a kultúrgárdákban résztvevők lelkesedése, egyes együttesekben drasztikusan visszaesett a tagok száma. Ez veszélyeztette egyrészt az ideológiai meggyőzés hatékonyságát, másrészt a kötelező állami és mozgalmi ünnepek zökkenőmentes, színvonalas lebonyolítását. Az 1951. november 2-án tartott értekezleten Budaker Gusztáv, a kulturális állandó bizottság elnöke így fogalmazott: „*Politikai, gazdasági forradalmat élünk, ennek szerves része a kultúra forradalma. Ezen a téren Kőszegen nagy hiányosságok mutatkoznak.*”³² Szóba került egy központi kultúr csoport létrehozása, amelynek elsődleges feladata az említett ünnepélyekre való felkészülés lett volna, illetve részben új alapokra akarták helyezni a Magyar-Szovjet Társaság által fenntartott szimfonikus zenekart. A mindkét együttesben játszó fúvósokat kötelezni akarták, hogy csak a szimfonikusoknál szerepeljenek.³³ Ez az intézkedés rövid távon mindenképpen ellehetetlenítette volna a fúvószenekar működését, hiszen a legjobban képzett, leghasznosabb embereit veszítette volna el. Az így „megtizedelt” zenekar fenntartását pedig az Ágyterítőgyár vette volna át.³⁴ A karmester, látva a veszélyt, a zenészek jó részének támogatásával a pártbizottságnak és a tanácselnöknek írt levelében felhívta erre a figyelmet. Lényegében ugyanannak a hivatalos nyelvezetnek a szókészletét használta fel az érvelésében, mint az átszervezést támogatók: „*Biztos vagyok abban, hogy a közösséget és a kultúrforradalom sikerét szolgálom, amikor ragaszkodom a fúvós zenekar egységéhez.*” A beadvány a jelek szerint

29 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1952. augusztus 29.; szeptember 27.; október 4.; október 12.; november 2.

30 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1850-98/1951.

31 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/a. 25-27.

32 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyvmelléklet. 1951. november 9.

33 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 1850-101/1951.

34 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyvmelléklet. 1951. november 9.

elérte célját, hiszen úgy folyt tovább minden, ahogy addig, az érintett tagok mindkét helyen felléptek ezután is.³⁵

A helyzet jobb megértése érdekében hangsúlyoznunk kell, hogy az 1950-es években Kőszegen a közigazgatást a városi tanács irányította, a pártszervezet szoros felügyeletével, ahogy az máshol is jellemző volt. Azonban a település saját bevétele annyira kevés volt, hogy a kiadásoknak még az 50%-át sem érte el, ráadásul a felettes szerv, a megyei tanács sem volt bőkezű a támogatások odaítélésekor. Ezért amikor válsághelyzet alakult ki, a helyi üzemekhez fordultak segítségért. Hol tényleges pénzügyi támogatást, hol szállítási kapacitást, máskor a dolgozók mozgósítását kérték társadalmi munkára vagy a fontos politikai rendezvények látogatottságának biztosítására.

Kőszeg város Tanácsa V.B.IX.Okt.és Népműv.Csop.

Tárgy: Begyűjtési
agitáció.

Vasmegye Tanácsa V.B.Népművelési Osztályának.

Szombathely.

A Kőszeg Városi Fuvószeneke az 1953.évi begyűjtési agitáció során az alábbiakban felsorolt szerepléseket végezte:

Julius 23.: Kőszeg 3 helyen.
 " 25.: Kőszegfalva 2 helyen.
 " 25.: Nemescsád 2 helyen.
 " 25.: Kőszeg.
 " 28.: Kőszeg 2 helyen. Továbbá Likács háza, Nagycsömöte, Gencsapáti 3 helyen, Perénye 2 helyen.
 " 31.: Kőszegfalva 2 helyen. Versenyzászló átadásnál.

Aug. 2.: Kőszeg.
 " 10.: Kőszeg.
 " 16.: Kőszeg.

Összes szereplések száma: 22.- A zenekar létszáma: 30 fő.
 A szereplések során a jól dolgozó cséplőgépeknél dolgozókat köszöntötte a zenekar. A szereplések műsoranyaga: Mozgalmi és munkásdalok, indulók, magyar és orosz könnyű zene.

Kőszeg, 1953. aug. 19.

Lóránt Imre
népműv. előadó.

3. kép. Lóránt Imre népművelési előadó jelentése a zenekar agitációs munkájáról³⁶

Úgy tűnik, hogy a zenekar megerősödve került ki a válságos időszakból. Ez megmutatkozott a fellépések számának növekedésében is. Csak 1951. május és 1952. február között 30 alkalommal léptek fel: a szovjet világháborús emlékmű megkoszorúzása (2); térzene (7); felvonulás (7); hangverseny (2), műsoros pártünnepély (4); kollektív táncest (2); táncmultság (4); önálló táncest (2).³⁷ Számos alkalommal szerepeltek nagyobb

35 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 24.

36 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Művelődési Osztály iratai. 879-4/1953.

37 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 83.

felkészülést igénylő műsorokon is, olyan is akadt, amit 3–4-szer kellett megismételniük (pl. Műsoros, zenés kultúrest; vagy a rádió műsorának mintájára: Vidám, zenés tarka-est).³⁸ Legnagyobb közönségikereiket operettművek előadásaival érték el (*Palotaszálló*, 1952; *Leányvásár*, 1954).³⁹ A művészi darabok tanulását sem hagyták abba. 1952-ben elnyerték a „*legjobb brigád vörös zászló*” kitüntetését. 1953-ban részt vettek a II. Országos Kultúrversenyen, melynek szombathelyi döntőjében Bartók-, Csajkovszkij- és Erkel-műveket előadva a legjobb Vas megyei zenekar minősítést kapták.⁴⁰ Mindezt annak ellenére, hogy a karnagy visszaemlékezése szerint elég mostohán bántak velük a műsorrend összeállításánál. Nem szólították őket a színpadra, azt önhatalmúlag kellett elfoglalniuk, főleg azért, hogy elérhessék az utolsó, Kőszegre induló vonatot. Horváth ennek okát a megyei népművelési előadó „*ellenséges érzületével*” magyarázta.⁴¹ Minősített teljesítményüket a következő évben is megismélték.⁴²

A szűkebb szakmai kör is felfigyelt a társaságra. 1952 végén a jó munka elismeréseként a Népművészeti Intézet Zenei Főosztályától egy vadonatúj helikon B tubát kaptak ajándékba.⁴³ Ennél is nagyobb segítséget jelentett az a szakmai figyelem és támogatás, amit ugyanezen intézmény nyújtott a kőszegieknél. 1953 elején Maróti Gyula, az említett főosztály vezetője elismerően nyugtázta, hogy Bartók Béla *Este a székelyeknél* című művét tanulták éppen.⁴⁴ Ez különös dicséretnek számított, mert eltért attól a hivatalos irányzattól, amely Bartókot az 1940-es évek végén formalistának minősítette, és helyette inkább szovjet szerzők műveit és az egyenhangzású mozgalmi indulókat részesítették előnyben.⁴⁵ Feltehetően ennek köszönhető, hogy Hollós Lajos, az intézet munkatársa instruktorként többször is látogatást tett Kőszegen, hasznos tanácsokat adva munkájukhoz.⁴⁶

A további években az addig elért színvonalon működtek. Feladataik közé tartoztak a különböző mozgalmi eseményeken való közreműködés. Erre példa, hogy 1954 nyarán a beszolgáltatás népszerűsítése érdekében külön köszöntötték az elsőként teljesítő gazdát.⁴⁷ 1955. augusztus 20-án a szombathelyi ifjúsági béketalálkozóra a megyei pártbizottság jelölte ki őket.⁴⁸ Ezen a napon térzenét is adtak, illetve ők fújták a Szombathelyi Haladás – Budapesti Honvéd labdarúgó mérkőzés indulóit is. Ilyen

38 == Uo. 26.

39 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/a. 26. és 28.

40 == Megyei Kulturverseny Szombathelyen. *Vasmegeye*, 1953. február 24. 4.

41 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 29.

42 == Uo. 30.

43 == Uo. 29.

44 == Uo. 29.

45 == Kultúra, művelődés – 1956-os Intézet. http://www.rev.hu/sulinet45/tanulm_muv/muv.htm (utolsó letöltés: 2021. augusztus 29.).

46 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/a. 28.

47 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1954. aug. 13.

48 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 31.

felkérés lehetett ugyanezen évben a Magyar–Szovjet Baráti Hónap keretében tartott hangversenyük is, amelyen a város kultúr csoportjainak és dolgozói kollektíváinak címeztek az előadott darabokat.⁴⁹ Az ekkoriban sokasodó fellépések és a sikerek ellenére Horváth István 1956 elején lemondott posztjáról. Saját állítása szerint még előző év őszén, egy zenekari vizsgán elkövetett méltánytalanság miatt (a fúvósokból alakult tánczenekar nem kapott működési engedélyt) távozott a vezetői posztról.⁵⁰ Feltételezhetjük azonban, hogy más, nyomósabb, részben politikai, de inkább személyi okok játszottak közre.

Az első Nagy Imre-kormány intézkedéseinek eszmeisége csak lassan jutott el a távoli kisvárosba. 1955 elején Áldott Margit kőszegi párttitkár a népművelési előadó beszámolóját olvasva így nyilatkozott: „Az új Kormányprogram kulturális vonalon is megszabta a tennivalókat”, ennek viszont nyomát sem látta a jelentésben. A népművelési munka azonban inkább csak nehezebb lett, mert a városi tanács és beosztott szervei (a vb, a művelődési osztály, a népművelési állandó bizottság) és a pártbizottság mellett egy újabb felügyelő szerv is megjelent a színen. Ahogy az előadó a február 7-én kelt értékelésében megjegyezte: „A város kulturális életét összefogó tömegszervezet a Hazafias Népfront Kultúrbizottsága, amely kéthetente tart értekezletet, irányt mutat, segítséget nyújt a kulturális rendezvényekhez.”⁵¹ Az Áldott Margit által kritizált hivatalnok, Lóránt Imre (Lóránt Gyula olimpiai bajnok labdarúgó öccse) néhány hét múlva lemondott, arra hivatkozva, hogy munkakörét szakképzettség hiánya miatt nem tudta megfelelően ellátni.⁵² Az új előadó ellenségesen viszonyult Horváth István karmesterhez. November 30-i jelentésében olyan régen ismert problémákra tért ki, mint a tánczenekarral való rivalizálás, a szimfonikusokkal való összeférhetetlenség, a különböző műszakokban való foglalkoztatás stb. „Egyúttal javasolja Horváth István leváltását, fegyelmezetlen magatartása miatt, és igyekszik a zenekart szétoszlatni.” Szóba került a zeneiskolában tapasztalt „kevés” munkafegyelme is: „a fúvóstanoszak hónapokig gazdátlanul marad”. Az első intézkedéseket tekintve úgy tűnt, hogy beindul a gőzhenger: a vb tagjai közül négyen, köztük az elnök és a helyettese is támogatta az indítványt, továbbá az ügyész a zenekar leltárának és költségvetésének vizsgálatára tett javaslatot. Végül a határozatok közé csak ez utóbbi került be.⁵³

Azt nehéz elképzelni, hogy a megtámadott ne értesült volna a történetekről. Ennek ellenére az év végén Horváth saját tiszteletdíjának megemelését kérvényezte, amit fedezet hiányára hivatkozva a vb elutasított.⁵⁴ Az ellenséges érzelmek nemcsak a fenti vádakra, de a karnagy mentalitására is visszavezethetők. Ha úgy érezte, hogy

49 == Uo. 32.

50 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/a. 29.

51 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1955. febr. 9.

52 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1955. júl. 29.; aug. 4.

53 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1955. nov. 30.

54 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1955. dec. 28.

személyét vagy az együttest méltánytalanság érte, akkor nem rejtette véka alá a véleményét, rögtön írógéphez ült, és nemcsak a tanácshoz, de mozgalmi beágyazottságának biztos tudatában a helyi pártvezetéshez is fordult. Így volt ez a már említett 1951-es egyenruha-ügyben, de néhány kifizetetlen villanyszámla⁵⁵ vagy útiköltség⁵⁶ esetében is. Levelei többször is bántó élel íródtak.

A lemondott Horváth István pótlására Kőrössy Tamás szombathelyi hivatásos zenészt kérték fel, ő azonban betegsége miatt csak júniusban tudta elfoglalni pozícióját.⁵⁷ Pedig az idő szorított, mert jubileumi ünnepségre, a zenekar fennállásának 60. évfordulójára készültek. Jelentős előkészületeket tettek, több környékbeli együttest is meghívtak. A Kőszegi Ünnepi Hét kezdő eseményére Győrből, Sopronból, Szombathelyről és Vasvárról érkeztek vendégek. A legnagyobb „fogás” a határon túlról érkezett: osztrák vendégzenekart fogadhattak a Jurisics-vár udvarán, ahol mintegy 3000 érdeklődő hallgatta a műsort.⁵⁸ A tanács által ellenőrzött hivatalos meghívóban kismartoni címzettet jelöltek meg,⁵⁹ ám az eseményről szóló beszámolóban és Horváth István visszaemlékezésében ruszti muzsikuskok szerepeltek.⁶⁰

Miként kerülhettek nyugati országok állampolgárai az 1950-es évek közepén a műszaki zárral Ausztriától elválasztott, a határövezethez tartozó Kőszegre? A Sztálin halála utáni politikai enyhülés következményeként Magyarországon nemcsak az aknázár felszámolására került sor 1956-ban, de a határ menti hivatalos és személyes kapcsolatok is megélénkültek. A nemzetközi békemozgalom keretében a Hazafias Népfront Vas megyei vezetői a kulturális kapcsolatok kiépítésén fáradoztak.⁶¹ Ahogy fogalmaztak: „*A nemzetközi helyzet enyhülését nemcsak élvezni kell, de magunknak is cselekedniünk kell azért.*”⁶² Ezekről a tárgyalásokról csak szeptember elején – nem sokkal a küldöttség érkezése előtt – adtak hírt, így könnyen lehet, hogy a kőszegi zenekar kezdeményezte a kapcsolatfelvételt is, hiszen a meghívólevél augusztus 15-én keletkezett. A szeptember 16-ai ünnepségen megemlékeztek a fúvósok történetéről, ajándékokkal köszöntötték a még élő négy alapító tagot, nyolc régóta működő zenészt, Budaker Gusztávot, a népművelési állandó bizottság elnökét pedig Darvas József népművelési miniszter dicséretben részesítette.

55 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. Vb jegyzőkönyv. 1953. jún. 5.

56 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 31.

57 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB XXIII. 508. Titkárság iratai. Titk. ir. 14-79/1956.

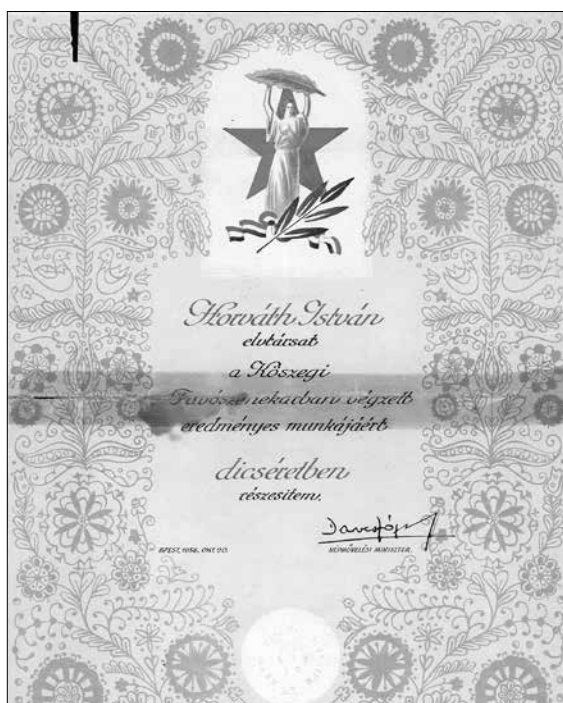
58 == Megkezdődött a Kőszegi Ünnepi Hét. *Vasmegeye*, 1956. szeptember 18. 3.

59 == MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. 14-118/1956.

60 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/a 29.

61 == Vasi és osztrák kulturális és békeküldöttségek oszeréje. *Vasmegeye*, 1956. szeptember 11. 2.

62 == Találkozásunk is egy lépés abban az irányban, hogy a népek megértsék egymást és békében éljenek. *Vasmegeye*, 1956. szeptember 16. 1.

4. kép. A Darvas Józseftől kapott miniszteri dicséző oklevél⁶³

A nagy sikerrel lezajlott emlékezés-sorozat után nem sokkal kitört a forradalom. Országosan egyedülálló eseménynek számított, hogy 1956. október 26-án a helybeliek egy csoportja, az akadályoktól mentesített határon átkelve, meglátogatta a szomszédos Rőtfalva (Rattersdorf) lakóit. A néhány kilométeres menet alatt a fúvósok szolgáltatták a zenei kíséretet.⁶⁴ Emiatt történt számonkérésről nincs tudomásunk. A történetek mégis megosztották az együttest, november 4-e után a tagok politikai, de szakmai okok miatt is összekülönböztek egymással és a karmesterrel. Schlögl Ferenc zenekari tag később így vélekedett: „...sajnos olyan nézetek és állásfoglalások hangzottak el, melyek az én elveimmel nem egyeztek. A fúvószenekar évtizedes eredményes munkája minden bizonnyal igazolt, de végzetes hiba azonban a zenekar fejlődésének előretörő igényét egyszerűen megfordítani és visszavezetni a múltba.”⁶⁵

Arról sajnos nem készült kimutató, hogy hányan távoztak Nyugatra, illetve hányan hagyták ott az együttest. A válság mélységét mutatja, hogy az első próbára csak 1957 februárjában kerülhetett sor, Kőrösytől megválvá újra Horváth István karnagyai vezetése alatt.⁶⁶

=== Horváth István második karnagyai időszaka (1957–1958)

Az újjáalakulás utáni időkről sajnos még egyoldalúbbak a forrásaink. Horváth István és a megyei sajtó is egyöntetűen a sikerekről tudósítanak, melyek részben művészi, de inkább mozgalmi jellegű fellépésekhez kötődtek. Az új karnagy némi büszkeséggel jelentette ki, hogy Vas megyében egyetlen működőképes zenekarként maradtak talpon a belső feszültségek ellenére.⁶⁷ Ebből annyi biztosan igaz, hogy Szombathelyen az év közepén még elképzelés sem volt arról, hogy miként lehetne újraalapítani

63 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 62.

64 == Történelmi séta. <https://koszeg.hu/hu/aktualis/hirek/tortenelmi-seta-3233.html> (utolsó letöltés: 2021. augusztus 29.).

65 == Horváth/b. sz. n. 1952. febr. 25.

66 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. sz. n. 1957. febr. 22.

67 == MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 35.

a helyi együttest.⁶⁸ Ugyanakkor Vasváron a munka zavartalanul folyt tovább.⁶⁹ Ennek a helyzetnek köszönhetően kaphatta meg a kőszegi fúvószenekar azt a politikai értelemben kitüntetett és látványos feladatot, hogy 1957. augusztus 20-án közreműködtek a szombathelyi munkásőr zászlóalj és a járási század zászlóavatási és eskütételi ünnepségén.⁷⁰ Mindezt egy kőszegi reggeli zenés ébresztőt követően.⁷¹

5. kép. Az 1954-ben bemutatott Leányvásár című operett szereplői⁷²

Meglehetősen furcsa közjáték volt az 1957 májusában történt eset, amikor Kőrösy Tamást komoly inzultus érte. A karnagy ekkor már csak a szimfonikusokat vezette, de a fúvósok közül egyesek még mindig orroltak rá. A csapat egyik hangadója – egy helyi szövetkezet elnöke, az 1960-as évektől több mint két évtizeden át a zenekar elnöke – a nyílt utcán kérte számon, hogy miért tesz keresztbe a fúvósoknak. A fenyegetés kis híján fizikai bántalmazásba fordult. A szimfonikusok kiálltak mesterük mellett; fegyelmi vagy rendészeti eljárásról nincs tudomásunk.⁷³ Talán nem akartak feszültséget kelteni, amikor még csak alig fél év telt el a rossz emlékű „októberi események” óta, vagy a befolyásos személyt nem merték számon kérni.

68 = Lesz-e Szombathelyen fúvószenekar? *Vas Népe*, 1957. június 11. 4.

69 = A Vasvári járásban hallottuk. *Vas Népe*, 1957. június 6. 4.

70 = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b 35.; A munkásőrség zászlóavató és névadó ünnepsége. *Vas Népe*, 1957. augusztus 22. 5.

71 = Kőszegen. *Vas Népe*, 1957. augusztus 22. 5.

72 = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/b. 54.

73 = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. 52/1957.

Arra viszont sem az érintettek, sem a fellelhető levéltári iratok nem adnak pontos választ, hogy mi történt 1958. január 28-án, s hogy miért került Horváth István „hatósági kényszerintézkedés”, rendőrhatalósági felügyelet (közkeletű elnevezésével: REF) alá, ami miatt a zenésztársait is ott kellett hagynia. Visszaemlékezése homályban hagyja a kérdést, mint aki maga sem érti az esetet.⁷⁴ Azért is érdekes a dolog, mivel a tanács anyagaiból kiderül, hogy január 10-én még töretlen volt a bizalom (legalábbis a tanács részéről, de a REF-ről nem ők határoztak), hiszen megkötötték az újabb évre szóló szerződést.⁷⁵ Felvetődhet, hogy politikai okok húzódhattak a háttérben, talán 1956-ban tett vagy mondott olyat, amit másfél év múltán toroltak meg. Erre utalhat az is, hogy nem helyben döntöttek az intézkedésről, hiszen a felügyelet megszüntetéséhez a megyei rendőr-főkapitánysághoz kellett folyamodni.⁷⁶

= = = Összegzés

A dolgozat célja egy vasfüggöny által nemcsak külföldről, de az ország belső területeitől is szinte hermetikusan elzárt kisvárosban működő amatőr zenekar bemutatása volt. Kőszeg város zenekaraként szórakoztatták és szolgálták polgártársaikat, adott esetben az aktuális hatalom is igénybe vette szerepléseiket. 1896-tól az 1940-es évek második feléig a zenekar motivációit az önálló bevételszerzés határozta meg. Ennek köszönhetően tudtak új hangszerekhez és egyenruhákhoz jutni. Azonban 1950 után a tanácsrendszer bevezetésével együtt járó, gyökeresen megváltozott költségvetési politika miatt az első években a támogatásból még az addigiaknál is kevesebb jutott, ezzel szemben a hatalom elvárásai jóval nagyobbak lettek. A zenekar válságba került, ám a nehézségek ellenére tovább működött, a legtöbb esetben az előírt kötelezettségeinek is eleget téve. Az 1956-os őszi kritikusanapokról mélyen hallgatnak az amúgy is nehezen fellelhető források. Nagy nehezen újraindították a zenekart, de még mindig nagyok voltak a politikai elvárások. A következő évtizedben a nyugalmas működés régóta vágyott korszaka következett, amikor a legnagyobb izgalmat az váltotta ki, hogy a fűvósok élére megtalálják (és ott meg is tartásuk) a megfelelő szakembert. A kádári konszolidáció idején a zenekar működése lassan beállt egy nem túl mozgalmas, de megbízható rendbe, ami az 1960-as évektől az 1980-as évek közepéig jellemezte a zenekar életét. Horváth István még egy lehetőséget kapott (1963–1967), így megadatott neki, hogy a centenáriumi ünnepségen is ő vezényeljen. Elmúltak a lázas mozgalmi évek, a kötelező állami ünnepek fellépései mellett már nem kellett agitációs munkát végezniük. Városi, politikai kötelezettségek teljesítése fejében némileg biztos és rendszeres anyagi támogatásra, bel- és külföldi fellépésekre, keleti, majd nyugati turnéokra is számíthatnak. Utóbbiak jelentősége ma már alig felfogható, de szolgálati útlevéllel Ausztriában több napot eltölteni akkoriban egyedülálló lehetőséget és élményt jelentett.

74 = = MNL VaML KFL. Kézirattár. Horváth/a 32.

75 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. 15/1958.

76 = = MNL VaML KFL. XXIII. 508. KVT VB Titkárság iratai. 253/1958.

=== Levéltári források ===

Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára Kőszegi Fióklevegtár
(MNL vaML KFL)

XXIII. 508. Kőszeg Város Tanácsa Végrehajtó Bizottsága (KVT VB)
Művelődési Osztály iratai. A szabad művelődési előadó iratai
Művelődési Osztály iratai. Népművelési előadó bizalmas iratai
Művelődési Osztály iratai
Népművelési ügyvezető iratai
Titkárság iratai
Vb jegyzőkönyvek

Kézirattár. Horváth/a.

Kézirattár 83/1987. Horváth István: A kőszegi városi fúvószenekar története, 1866–1986.

Kézirattár. Horváth/b.

Kézirattár 83/1987. Horváth István: A kőszegi városi fúvószenekar története 1866-tól 1986-ig.

=== Hivatkozott irodalom ===

Söptei, é. n.

Söptei Imre: A Kőszegi Mozi története (1913–1950). Kézirat.

Söptei, 1998

Söptei Imre: A kőszegi nemezgyártás története 1950-ig. *Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények*, 2. sz. 65–83.

Söptei, 2004

Söptei Imre: Egy elfelejtett gyár. Első magyar himzőipar Soukup és Korb Kőszegen. *Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények*, 1. sz. 64–81.

Söptei, 2016

Söptei Imre: *Kőszeg Város Fúvószenekara 150 éves, 1866–2016*. Kőszeg Fúvószenekaráért Alapítvány, Kőszeg.

Székely, 2015

Székely László: *Kőszegi krónika 1938–1952*. Székely László apátplébános feljegyzései. Szülőföld Kiadó, Szombathely.

Takács, 1979

Takács Géza: *Mozaikok a Lakástextil Vállalat Kőszegi Bútorszövetgyárának életéből, 1928–1977.* Kőszeg.

==== Sajtó ====

Vasmegye

Vas Népe

==== Internetes hivatkozások ====

Kultúra, művelődés – 1956-os Intézet.

http://www.rev.hu/sulinet45/tanulm_muv/muv.htm (utolsó letöltés: 2021. augusztus 29.).

Történelmi séta. <https://koszeg.hu/hu/aktualis/hirek/tortenelmi-seta-3233.html> (utolsó letöltés: 2021. augusztus 29.).

Kulcsszavak

=====

kultúra, ötvenes évek, értelmiség

/ The Brass Band of Kőszeg in the 1950s /

Hungary's longest existing ensemble, the brass band of Kőszeg, which celebrated its 150 anniversary in 2016, had been operating independently until 1950 when the local council took over the control of its operation, which resulted in significant problems. This change and the musicians' struggle for existence reflect the conditions of this era. Contemporary sources reveal the various ways the band was "used" in grand events taking place in Kőszeg, in rural areas, and in other towns. It is also typical how their repertoire was changed with compositions of Soviet-Russian authors taking up an ever-growing part of it. The new political regime used their services extensively for parliamentary and local council elections, wreath laying ceremonies, accompanying the inauguration of socialist enterprises, celebrating the heroes of the socialist emulation, and tributing those who performed best at the compulsory delivery of goods. They also visited rural areas as members of "cultural brigades" where they agitated for the communist party's politics and the organisation of cooperatives while also popularizing Soviet culture.

During the years of the "thaw", it was the ensemble that provided an opportunity for the town particularly afflicted by the iron curtain and closing of the borders to momentarily break out of isolation. In 1956, as part of the peace movement, they were allowed to receive Austrian guests.
